

Ameriške čete se izkrcale na Irskem!

Nadaljnja japonska ladja torpedirana v bližini Vzhodne Indije. Angležki in ameriška letala metala bombe na Bangkok, kitajska pa na japonsko letalsko bazo v Hanoju. Rusi razbili nemško bojno črto. Hitlerjev glavni stan premeščen iz Smolenska v Minsk. Angleži napadli osiščne konvoje na Sredozemskem morju

Neka severnoirska luka. 27. jan.—Več tisoč ameriških vojakov se je izkrcale v tej luki pod poveljstvom generala Russella P. Harta. Prvo ameriško ekspedicijsko armado, ki je dospela v Evropo v drugi svetovni vojni, je pozdravil Archibald Sinclair, angleški letalski minister. Na tisoče ljudi se je zbralo ob pomočilih in pozdravljalo vojake, ko so ob zvokih ameriške himne stoli na suho.

Večino ekspedicijske armade, ki je prišla sem, tvorijo vojaki iz držav srednjega zapada. Z njimi vred so dospeli tudi bolničarke. Na poti iz Amerike v Evropo so transporte spremljale ameriške in angleške bojne ladje.

Washington, D. C., 27. jan.—Ameriška podmornica je torpedirala in najbrže potopila japonsko ladjo za prevažanje letal v zalivu Makassar med otokoma Borneo in Celebes v bližini holandske Vzhodne Indije, poroča mornarični department. To dostavlja, da so ameriške in holandske bojne ladje potopile najmanj enajst sovražnih ladij in poškodovale 23 drugih v bitki v tem zalivu, ki se je pričela zadnji petek.

Washington, D. C., 28. jan.—Mornarični department je naznanil, da je sovražna podmornica potopila norveški tanker Varanger nedaleč od Sea Isle Cityja, N. J. Stirišdeset članov posadke se je rešilo. Te so vzele na krov ribiške ladje in jih pripeljale v bazo obrežne straže pri Townsend Inletu, ki leži med rtom Mayjem in Atlantic Cityjem, N. J.

V zadnjih dneh so sovražne podmornice potopile šest parnikov na Atlantiku v bližini ameriškega obrežja, enega pa poškodovale. Tanker Varanger je bil na poti iz holandske Vzhodne Indije proti New Yorku, ko ga je podmornica napadla in potopila.

Singapor, 26. jan.—Angleška bojna letala bombardirajo pozicije japonskega vojaštva pri Bahat Pahatu, da ustavijo prodiranje sovražnika proti tej trdnjavi. Vrhovno poveljstvo poroča, da se topniški dvoboj pri Klungu nadaljuje. To mesto leži 50 milj severno od Singapora. Nove japonske čete so se izkrcale na ozemlju ob zalivu Malaccu, 60 milj severozapadno od Singapora, kjer so v teku ljute bitke že več dni.

Rangoon, Burma, 26. jan.—Britska in ameriška letala so izvršila nove napade na Bangkok, glavno siamsko mesto, ki so ga zasledile japonske čete. Vrgla so več 500 težkih bomb, ki so porušile mnogo militarističnih objektov in zanetile požare.

Doznava se, da kitajske čete prodirajo iz province Junan proti siamski meji. Več tisoč kitajskih vojakov je v zadnjih dneh dospelo v Burmo, britsko kolonijo. Iz te bodo morda invadirale Siam ali pa francosko Indokino, ki sta pod japonsko kontrolo.

Cungking, Kitajska, 26. jan.—Kitajski letalci so metali bombe na Hanoj, japonsko letalsko bazo v Indokini. Napada se je udeležilo 70 bojnih letal, ki so vrgli več dvesto bomb.

Kitajske čete so včeraj reokupirale Tamšuj, mesto v bližini železnice Kanton-Kowloon, grovinca Hunan. Kitajci so v ofen-

zivi na dveh drugih frontah—pri Ičangu in Siangjangu, provinca Hupeh.

Tokio, 26. jan.—Časnikarska agentura Domej poroča iz Bangkoka, da je siamska vlada napovedala vojno Veliki Britaniji in Združenim državam in odredila odkorakanje 100.000 vojakov v Burmo. Vojna napoved je sledila letalskemu napadu na Bangkok.

Vrhovno poveljstvo poroča, da japonske čete prodirajo naprej na Malajskem polotoku. Prvi oddelki so dospeli na ozemlje, ki je oddaljeno 35 milj od Singapora. V bitki, ki se je vršila pri Sulungu, je padlo 600 angleških vojakov, 6000 pa so jih Japonci ujeli.

Moskva, 26. jan.—Hitlerjeva zimska bojna črta je bila bistveno razbita v ruski ofenzivi, se glasi uradni komunik. Sovjetske čete so v svojem prodiranju reokupirale trikot ozemlja med Kurskom in Smolenskom in Nelidovo, železniško križišče ob progi železnice Moskva-Riga, 170 milj severozapadno od ruske prestolnice.

Čistilne operacije so v teku na 270 milj dolgi črti od Kurska do Smolenska, kjer je bil glavni Hitlerjev stan. Ruske čete so v zadnjih šestih dneh reokupirale 694 mest in vasi na centralni fronti.

London, 26. jan.—Sem dospelo lo poročilo iz Stockholma, Švedska, pravi, da je Hitler premedil svoj glavni stan iz Smolenska v Minsk, dvesto milj zapadno. Minsk leži v bližini rusko-poljske meje.

Kairo, Egipt, 26. jan.—Britski bombniki so napadli osiščne konvoje na Sredozemskem morju in potopili 20.000-tonski transport, na katerem so se nahajale vojaške čete. Konvoje je spremljalo šest rušilcev, štiri križarke in ena bojna ladja. Dva rušilca sta bila poškodovana in letalskem napadu.

Ruske težnje na račun Turčije

Izjava ameriškega diplomata povzročila senzacijo

Ankara, Turčija, 26. jan.—Izjava, katero je podal John MacMurray, bivši poslanik v Turčiji, v razgovoru z reporterji glede odnošajev med Turčijo in sovjetsko Rusijo, je povzročila senzacijo v Moskvi in Berlinu. MacMurray je dejal, da bodo sovjeti ojačali pritisk na Turčijo, da izsilijo dovoljenje glede prehoda ruskih bojnih ladij iz Črnega morja v Sredozemsko morje skozi Dardanelsko ožino. V Berlinu so zakričali, da imajo sovjeti agresivne namene proti Turčiji.

Sergej Vinogradov, sovjetski poslanik v Ankari, se je po objavi MacMurrayjeve izjave oglasil v uradu turškega zunanjega ministra Saracogluja in ga zagotovil, da prej dana zagotovila ostanejo v veljavi. Z ruskega stališča odnosi s Turčijo niso izpremenjeni. MacMurray je dejal, da bo Turčija odbijala udarce z vseh strani, če bo treba. Ona bo šla tudi v boj za obrambo svoje suverenitete in neodvisnosti.

Prelom med Paragvajem in osiščem

Brazilski predsednik hvali Wellesa

Rio de Janeiro, Brazilija, 26. jan.—Paragvajska vlada je sinoči pretrgala diplomatske odnose s Nemčijo, Italijo, Japonsko in sateliti. Sledila je Urugvaj in Peruju, ki sta pretrgali odnose z osiščem v soboto.

Iz Montevidea, Urugvaj, je prišla vest, da so poslani Nemčije, Italije in Japonske že dobili potne liste. Urugvajski diplomatje v osiščnih državah so bili istočasno informirani, naj se takoj vrnejo domov. Člani urugvajске vlade so se izrekli za prelom z osiščem na priporočilo Vseameriške konference.

Doznava se, da bodo Brazilija, Bolivija in Ekvador kmalu pretrgale odnose z osiščnimi državami. Argentina in Čile se še obotavljata in najbrže ne bosta pretrgali odnošajev.

Reprezentanti ameriških republik so včeraj počivali. Na delu so bili le odseki. Pričakuje se, da bo konferenca zaključena jutri ali v sredo. Brazilski predsednik Getulio Vargas je v razgovoru z reporterji pohvalil Sumnerja Wellesa, načelnika ameriške delegacije delegacije in državnega podtajnika. Dejal je, da gre njemu zasluga za dosežene uspehe na konferenci.

Henderson naznanil delitev sladkorja

Washington, D. C., 26. jan.—Leon Henderson, načelnik administracije za kontrolo cen, je naznanil, da bo vlada začela deliti sladkor v odmerkih v prvih dneh prihodnjega meseca. On je zaeno namignil, da bo vlada zasledila sladkor, ki so ga nagradili posamezniki. Odmerek bo en funt sladkorja na teden za osebo.

Churchill prišel v Ameriko na bojni ladji

London, 26. jan.—Admiralitet je naznanila, da je nova bojna ladja Duke of York pripeljala premierja Churchilla v Ameriko. Ta ladja je zdaj v aktivni službi. Premier je imel več razgovorov s predsednikom Rooseveltom, ko je bil v Ameriki.

AKCIJA PROTI KIMMELU IN SHORTU SE OBETA

Oba bosta morda postavljena pred vojno sodišče

KNOX IN STIMSON KRITIZIRANA

Washington, D. C., 26. jan.—Kongresni krogi čakajo na Rooseveltovo akcijo o poročilu, ki ga je objavil poseben preiskovalni odbor in v katerem je obdolžil admiralja Husbanda E. Kimmela in generala Walterja C. Shorta zanemarjanja dolžnosti in odgovornosti za japonski uspeh v napadu na Pearl Harbor, Havaj, 7. decembra. Poročilo je predložil Roosevelt Owen J. Roberts, načelnik odbora in član federalnega vrhovnega sodišča. Preiskava je ugotovila, da sta Kimmel in Short ignorirala svariila o prihajajočem japonskem napadu.

Kimmel je bil vrhovni poveljnik ameriške bojne mornarice na Pacifiku, Short pa vrhovni poveljnik oborožene sile na Havajskih otokih. Oba sta bila odstavljena po napadu na Pearl Harbor.

Nekateri kongresniki in senatorji zahtevajo, da Kimmel in Short prideta pred vojno sodišče, ki naj ju kaznuje. Kazen bo lahko nečastni odpust iz vojaške službe. Odbor je v svojem poročilu kritiziral tudi druge vojaške in mornarične častnike in jih obdolžil, da niso bili na straži.

Vsi člani odbora so soglasno odobrili poročilo o krivdi Kimmela in Shorta. Ti so poleg Roberta general Frank McCoy, general Joseph T. McNarney, podadmiral William H. Standley in podadmiral Joseph M. Reeves. Poročilo naglašja, da je državni tajnik Cordell Hull storil svojo dolžnost s stalnim obveščanjem poveljstva mornarice in oborožene sile na Havajskih otokih o nevarnosti izbruha sovražnosti na Pacifiku, zaeno pa pravi, da sta mornarični tajnik Frank Knox in vojni tajnik Henry L. Stimson izpolnila vse obveznosti. Njuna krivda je v tem, ker nista zahtevala od Kimmela in

Aretacije upornikov v Rumuniji

Dva bivša ministra internirana

Bern, Švica, 26. jan.—Poročilo iz Bukarešte pravi, da je bilo najmanj 150 oseb aretiranih, ker so vodili opozicijo proti vladni diktatorja Antonescuja. Med temi je štirinajst bivših političnih voditeljev.

Radu Lobel in Eugene Titeanu, bivša ministra, sta bila poslana v koncentracijsko taborišče na ukaz diktatorja. Uradni komuniké pravi, da sta kovala zaroto proti sedanjemu režimu.

New York, 26. jan.—Radijsko poročilo iz Moskve se glasi, da so rumunski vojni ujetniki sprejeli resolucijo s pozivom na rumunske vojaške, naj odlože orožje in strmoljavijo režim generala Antonescuja.

Naciji pridržali Američane kot talce

Vichy, Francija, 26. jan.—Nacijske oblasti so aretirale dvesto Američanov in jih odvedle v barake v gozdu Compiègne, kjer jih bodo držale kot talce. Med temi so prominentni zdravniki in zobozdravniki, ki so bili uposleni v ameriški bolnišnici v Neuillyju. Barake, v katere so bili Američani odvedeni, so poleg onih, v katerih bivajo senegalski vojni ujetniki. Nemci so naznanili, da sta bila nadaljnja dva Francoza ustreljena zaradi kršenja odredbe, ki prepoveduje nošenje orožja.

Shorta dokazov, da velja svojo dolžnost in se ravnata po navodilih.

Nekateri kongresniki in senatorji kritizirajo Knoxa in Stimsona in jima očitajo, da sta deloma odgovorna za debakel v Pearl Harborju. Ti zahtevajo nadaljnjo preiskavo, ki naj jo vodi Robertsov odbor ali pa poseben kongresni odbor.

Predsednik Roosevelt še vedno študira poročilo in on bo odločil, ali prideta Kimmel in Short pred vojno sodišče ali ne. Senator David I. Walsh, načelnik senatnega odseka za mornarične zadeve, je dejal, da njegov odsek tudi študira poročilo in da bo kmalu podal svoj komentar.

Eksekutiva CIO se izrekla za pogajanja z ADF

Cripps hvali Stalinovo strategijo

Mlađi generali vodijo armade

London, 26. jan.—Stafford Cripps, bivši poslanik v Rusiji, je v prvem razgovoru z reporterji po povratku v London poveljeval Stalinu kot stratega. Stalin je sestavil načrte glede obrambe Moskve in velike ofenzive, v kateri so Hitlerjeve armade dobile strahovite udarce. Cripps je dalje rekel, da je Stalin imenoval mlade častnike za generale, ker so pokazali svoje zmoglosti v bitkah z Nemci. Ti zdaj poveljujejo ruskim armadam v raznih sektorjih dolge fronte. Lojalnosti prebivalcev in sposobnosti poveljstva gre zasluga za sovjetske uspehe v ofenzivi proti sovražniku.

Bivši poslanik je dalje rekel, da Stalinova vlada ni za razširjenje komunizma po Evropi. Njeno stališče je, naj si narodi sami določijo forme vlad, toda ona bo skrbela, da nobena ne osovoti nacijske oblike.

"Dosedanje zmage niso upijale Rusov", je rekel Cripps. "Oni pričakujejo, da bo Hitler odredil ofenzivo prihodnje pomladi, ki bo morda deloma uspešna. Ruske armade bodo zadale smrtni udarec Hitlerjevi oboroženi ali prihodnji jesen ali zimo."

Federalna podpora farmarjem

Program podaljšan za pet let

Washington, D. C., 26. jan.—Milijoni farmarjev so z zadovoljstvom sprejeli na znanje vest, da je predsednik Roosevelt podpisal v kongresu sprejeti načrt, ki določa podaljšanja sistema plačevanja podpore in posojil farmarjem ter stabilizacije cen. Senator Richard B. Russell, demokrat iz Georgije in vodja farmerskega bloka v senatu, je dejal, da je Roosevelt s podpisom načrta zagotovil farmarje, da bodo lahko prodajali prideleke v vojnem času po določeni ceni.

Ameriški farmarji so dobili okrog tri milijarde dolarjev od federalne vlade v zadnjih šestih letih v obliki raznih podpor, okrog \$500.000.000 letno. Posojila za vzdržitev cen so povečala cene bombažu, pšenici, koruzi in tobaku na tržiščih v preteklem letu.

Roosevelt je v kratki poslanici kongresu omenil, da je podpisal načrt z namenom, da pomaga farmarjem.

Poljedelski department je poročal, da so cene poljskim prideikom dosegle v decembru najvišjo stopnjo od 1. 1929. Cene žita, bombaža in klavne živine so najbolj poskočile.

Jones naznanil kupčijo s Kubo

Washington, D. C., 26. jan.—Jesse Jones, načelnik federalne posojilne administracije, je naznanil sklenitev kupčije s Kubo, da Amerika dobi ves prevešček sladkorja, ki ga Kuba producira v tem letu. Vlada Defense Supplies Corp. se je obvezala, da bo kupila ves sladkor, ki ga Kuba ne more porabiti ali prodati drugim ameriškim državam.

Murray naznanil ustanovitev odbora LEWISOV PREDLOG ZAVRZEN

New York, 26. jan.—Člani eksekutivnega sveta Kongresa industrijskih organizacij so imenovali odbor treh članov in ga instruirali, naj se pogaja s sličnim odborom Ameriške delavske federacije glede združitve obeh delavskih organizacij v smislu sugestije predsednika Roosevelta. Za načelnika odbora je bil izbran Philip Murray, predsednik CIO, druga dva člana pa sta R. J. Thomas, predsednik avtne unije, in Julius Emipak, predsednik unije United Electrical, Radio & Machine Workers.

William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je prej informiral Roosevelta, da bodo odbor ADF tvorili on, George Meany, tajnik-blagajnik ADF, in Daniel J. Tobin, predsednik bratovščine voznikov in šesti podpredsednik ADF. Roosevelt naj bi bil sedmi član odbora, v čigar področje naj bi spadala izravnavna vseh nastalih jurisdikcijskih sporov med organizacijama.

Murray je dejal, da je predložil imena članov odbora CIO Rooseveltu s sugestijo, naj on določi datum prvega sestanka, ki naj bi se vršil po zaključitvi sedanjih pogajanj med CIO in jeklarskimi kompanijami. Murray je dalje rekel, da je novi odbor nadomestil prejšnjega, katerega so tvorili on, Sidney Hillman in John L. Lewis.

Člani eksekutivnega sveta CIO so soglasno zavrgli Lewisov predlog, da Murray, Hillman in Lewis vodijo pogajanja z ADF glede likvidacije konflikta in vzpostavitve miru v vrstah organiziranega delavstva. Lewis je prej naslovil ostro pismo Murrayju, v katerem je med drugim poudarjal, da mu eksekutiva CIO ni dala oblasti za pogajanja z ADF, obenem pa je zavrnil Murrayjevo povabilo, naj se udeleži seje eksekutivne CIO in na tej pojasni svoje stališče. Člani eksekutivne CIO so kljub Lewisovi kritiki podprli Murrayja z izjavo, da so za enotno delavsko gibanje, ki je potrebno, da Amerika zmaga v tej vojni.

Izgleda, da se Lewisova dominacija organiziranega delavstva bliža zatonu. Možnost je, da mu bo obrnila hrbet celo rudarska unija UMWA, ki ima 600.000 članov. Ako jo bo skušal kot predsednik potegniti iz CIO, bo naletel na opozicijo pri rudarjih.

Murray je podpredsednik rudarske unije in kot tak prejema letno plačo \$18.000. Doznava se, da so se na njegovo stran postavili Thomas Kennedy, tajnik-blagajnik rudarske unije, Van A. Bittner, predsednik rudarskega distrikta UMWA v West Virginiji, in Pat Fagan, predsednik rudarskega distrikta UMWA v Pennsylvaniji.

Lewis je izrazil opozicijo pri voditeljih, ker se je začel pogajati glede združitve unij CIO in ADF na svojo odgovornost, ne da bi se prej posvetoval z Murrayjem in drugim voditelji CIO. Lewis doslej še ni komentiral poročil, da bo potegnil svojo unijo iz CIO in jo povedel nazaj v Ameriško delavsko federacijo.

Vojaki stražijo mehiško oljno polje

Mexico City, 26. jan.—Vojaške čete so zastražile oljnake in čistilnice olja v bližini Tampica in severnem delu države Vera Cruz, da preprečijo sabotažo. Več sabotažnikov je poljaja prej aretiralo. Vsi delavci so dobili identifikacijske karte.

Močna roka združenega delavstva v akciji.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (raven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Ciceo \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Ciceo \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-58 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Glasovi iz naselbin

Vabilo na sejo JPO-SS

Chicago, Ill.—Vsi zastopniki društev, klubov, drugih organizacij in posamezniki so ujudno vabljeni na sejo postojanke št. 8 Jugoslovanskega pomožnega odbora, Slovenske sekcije, ki se vrši v sredo, 28. t. m., v prostorih SNPJ, 2657 S. Lawndale Ave. Začetek ob pol osmi uri zvečer. Pridite vsi!

John Gottlieb, tajnik.

Kontrasti propagande

Detroit.—Lansko leto, kadar koli se je pojavil štrajk in brez razlike kaj so producirali, vsakokrat je meščansko časopisje pisalo z velikimi naslovi, da delavci zadržujejo "defense work." Kapitalistični propagandisti so kričali, koliko ur dela je šlo po vodi in koliko milijonov dolarjev so delavci izgubili na mezdah. Zvrčali so na delavce, da so oni odgovorni za zavlačevanje vojne produkcije, da tako početje ni lojalno, ne patriotično, ne ameriškansko. Pritiskali so na vlado v Washingtonu, naj podvzame drastične korake proti delavskim unijam, ker tirajo vojno produkcijo v polom. In skoraj so uspeli s svojo ogromno propagando.

Da kongres ni sprejel drastičnega zakona proti delavstvu in proti štrajkom, je v precejšnji meri zasluga predsednika Roosevelta. Ta tok je zaustavil s tem, da je poklical v Washington voditelje unij in zastopnike tovarnarjev. Priznati moramo, da se delavci dobro zavedajo nujne potrebe, da gre produkcija vojne opreme nemoteno naprej. In tako so njih zastopniki na skupni konferenci s podjetniki pristali, da delavci ne bodo štrajkali v vojnem času, tovarnarji so se pa na drugi strani obvezali, da ne bodo izprli delavcev; skupno so sklenili, da bodo vse sporne zadeve, takske se med in delovnih pogojev, predložili vladnemu vojnemu delavskemu odboru.

Do tukaj je bilo "okej". Zastoj je nastal, ko so tovarnarji privlekli iz vreče črna mačka in zavzeli odločno stališče proti zaprti ali unijski delavnici. Sedaj je vojna in ni časa za reševanje takih stvari. Zastopnikom delavstva ni drugega preostalo, kot da so tisto prekanje zaključili in sprejeli kompromis. Tako zdaj vprašanje unijske ali zaprte delavnice visi v zraku. Unijski voditelji insistirajo, da ima tudi to vprašanje pravico reševati novi delavski odbor, katerega je zadnje dni imenoval predsednik Roosevelt, podjetniki pa to zanikajo. Koliko uspeha bo imel ta odbor, nam bo pokazala bodočnost.

Kot sem že omenil, do sedaj se je vedno poudarjalo, da delavci zavlačujejo vojno produkcijo s štrajki. No, sedaj ni štrajkov in vojna produkcija še vedno teče. Vlada sedaj preiskuje in prišli so že do zaključka, da delavci niso krivi, kar jih dolže, marveč so krivi profiti, katere žanjejo tovarnarji, ki izdelujejo vojne potrebščine. Obetajo, da bo v kratkem natančneje izve-

deli o grabežljivosti teh profitarjev.

Kadarkoli se je pojavil kakšen štrajk, bodisi majhen ali velik, je časopisje prinašalo o njem velike naslove in proti štrajkom so gremi noč in dan tudi po radiu. Ali sedaj je pa vse tiho, ko masno odpuščajo delavce iz avtinskih tovarn. V Detroitu je že sedaj nad 200.000 odpuščenih in brez dela, v februarju pride pa še večja brezposelnost, ko bo nad 400.000 avtinskih delavcev na cesti. Poudarja se, da bo vzel od šest do osem mesecev, predno bodo preuredili avtne tovarne za vojno produkcijo. Kaj mislite, kaj bi se zgodilo, ako bi zahtevalo tako ogromno število delavcev? Seveda bi razni hujšački priklicali nebo in pekel nad štrajkarje.

Avtna unija UAW (CIO) je že pred letom opozarjala na to brezposelnost in na posledice, ampak povsod je naletela na gluha ušesa: pri podjetnikih kot pri vladi v Washingtonu. Citateljem, ki se zanimajo za delavska vprašanja, je gotovo znano, da je lani marca meseca Walter Reuther objavil načrt, ki je do ločal dalekosežno reorganiziranje produkcije v avtinski industriji. Po tem načrtu bi v teh tovarnah preuredili stroje za vojno opremo brez da bi se ustavila produkcija avtov; ta preureditev bi bila tako smotrna, da bi šli lahko delavci z enega dela na drugega brez vsake brezposelnosti. To reorganiziranje produkcije bi nadzorovali zastopniki delavcev in tovarnarjev.

Ampak s tem načrtom je Walter Reuther naletel na gluha ušesa. Kapitalistični časopisje ga je večinoma ignoriralo in tudi v Washingtonu niso hoteli nič slišati o njem. Ko ga tam končno ne niso mogli ignorirati, so "veščaki" v uradu za produkcijo vojne opreme najprvo izjavili, da je načrt "nepraktičen". Ker ga pa s tem niso mogli ubiti, je načelnik tega urada W. Knudsen končno izjavil, da ga bodo študirali. In "študirali" so ga na ta način, da so ga položili na—polico.

Zakaj niso upoštevali in sprejeli tega načrta, ki bi bil na eni strani preprečil masno brezposelnost v avtinski industriji, na drugi pa vladi zagotovil ogromno produkcijo vojne opreme, ni nobena uganka; zato, ker je načrt prišel od delavstva. Vsaj tako so priznali v visokih vladnih krogih.

Hočem nekoliko pojasniti o avtorju tega načrta Walterju Reutherju, katerega pisec osebnostno pozna. On je še mlad fant, star okrog 35 let. Več let je bil v eksekutivi socialistične stranke v Michiganu, kot tudi njegova dva brata Victor in Frank. Vsi trije so dobri govorniki—Victor in Walter sta že govorila na naših slovenskih prireditvah, kot na primer na prvomajski proslavi leta 1937. Vsi trije so se oprijeli težkega dela, da organizirajo avtne delavce v unijo CIO.

Walter in Victor sta z nekaterimi drugimi organizirala dramatično sedečo stavko v tovar-

ni General Motors v Flintu. Bila sta skupaj z delavci zaprta v tovarni in tudi se udeležila boje s policijo, ki je stavkarje napadla s solzavkami in jih brutalno pretepla. Ampak stavkarji so vztrajali in končno uklonili to mogočno korporacijo, da je priznala unijo CIO. Reutherji so se udeležili tudi drugih stavk pri Chryslerju, pri Packardu in pri Fordu, dokler se ni končno tudi zadnji podal.

Walter je bil večkrat napaden in pretepen do nezvesti. Enkrat so tovarniški biriči celo prišli na njegov dom, ga ugrabili, odpeljali in pretepli tako, da je bil več tednov v bolnišnici. Vse te težke borbe je fant preostal in neustrašeno vztrajal v borbi za delavske pravice in za priznanje unije. In to je glavni vzrok, da tovarnarji in oblasti v Washingtonu niso hoteli priznati njegovega načrta za reorganiziranje avtne industrije za vojno produkcijo.

Walter Reuther je s svojim bratom Victorjem vred obiskal tudi Rusijo za časa prve petletke, kjer je študiral razmere. Na obravnavi v Pordovi zadevi je bil obtožen, da je—"komunist", da se poslužuje nasilnih metod, katerih se je naučil v—Rusiji...

Vsi avtini magnatje dobro poznajo Walterja Reutherja in imajo strah, da bi ga ameriška vlada ne postavila na odgovorno mesto. Zato je bil njegov načrt tudi položen na polico. To je priznal sam W. Knudsen, ki je bil prej predsednik General Motors Co. in je imel važne posle z Walterjem v času bojev avtne unije za priznanje leta 1937.

In sedaj, ko je ameriška vlada v vojni in nujno potrebuje čim večjo produkcijo vojne opreme, kar so avtini magnatje smotrno zavlačevali in se branili preuredbe industrije za vojno produkcijo, je bila vlada prisiljena prevzeti drastične korake in je zdaj popolnoma ustavila avtno produkcijo. Na posvetovanje je pozvala v Washington avtne tovarnarje in voditelje unij UAW, med katerimi je bil tudi Walter Reuther. In tako ni bilo mogoče prezreti njegovega načrta. Izvlekli so ga iz zaprašenih polic in ga dali na rešet.

Izgubljenega je bilo eno leto dragocenega časa. Ta načrt je zdaj potreben in izvedljiv—po enem letu zavlačevanja. Ampak tovarnarji še danes nečejo nič slišati o tem, da bi imeli kakšno besedo pri izvajanju načrta tudi zastopniki avtinskih delavcev. Upirajo se tudi temu, da bi vlada imenovala Walterja Reutherja za glavnega nadzornika in svetovalca. Ne vem, koliko časa bo vlada še trpela to zavlačevanje avtinskih tovarnarjev.

Ako hoče ameriška vlada, da dobi hitro vojno opremo in da se iznebi velikih profitarjev, tedaj je edina pot, da prevzame pod svojo upravo vse potrebne tovarne, ki izdelujejo orožje, ladje, tanke, aeroplane, topove in municijo, kakor tudi vse železnice in druga glavna transportna sredstva, vse rudnike, telefon in brzojav. Pri upravi teh podjetij morajo imeti tudi zastopniki delavcev važno besedo. To so edini uspešni pogoji za odpravo vseh zaprek in s tem bi se prihranilo tudi ogromnega denarja z odpravo profitarstva. Potrebna je tudi kontrola nad življenjem in drugimi življenjskimi potrebščinami za civilno prebivalstvo

in za armado. Ko vlada vse to ukrene in vzame ves vojni aparat pod svojo kontrolo, tedaj se bo lahko smatralo, da je vse ameriško ljudstvo enakopravno, da smo vsi odgovorni za uspešno vojno produkcijo in za čim hitrejši poraz nacizma.

Anton Jurca, 121.

Poročilo o nesreči

Fontana, Cal.—Pošiljam vam izreze lista Evening Herald, ki poroča o letalski nesreči, ki se je pripetila 30. dec. 1941 in v kateri je izgubilo življenje devet vojaških letalcev, oziroma članov letalskega zbora zvezne armade. Našli so vse mrtve pri razbitem letalu v gorovju. Nesreča se je pripetila 30 milj od Fontane. Letalo je treščilo s tako silo, da je vrglo osem od devetih mož iz letala.

Med ponesrečenimi letalci je tudi pilot Frank A. Kobal, torej eden in ista oseba, o kateri je Prosveta poročala. In kot ste poročali, je on Slovenec in član naše SNPJ. Do tega poročila so dobili osem trupel ponesrečenec, o devetem sodijo, da je še pod razvalinami letala.

Anton Reaner.

O društvu in smrti pionirja

Broughton, Pa.—Tudi v naši nasebini smo imeli društvo 55 SSPZ. Ustanovljeno je bilo 29. maja 1910. Ob zaključku poslovanja je šlo 42 aktivnih članov, med katerimi so še trije ustanovitelji — John Zitnik (c. 1315), Valentin Luznar (c. 1371) in Louis Arch (c. 1375). Več jih je društvo pustilo: razkopili so se s prestopnili listi na razne strani, nekaj jih je pa že tudi odšlo v "krtovo deželo."

Med tem člani jih je več, ki so bili že pred združitvijo tudi člani SNPJ. Z združitvijo pa je v tem mesecu društvo 52 dobilo 20 članov bivše SSPZ. Formalno smo zaključili poslovanje zveznega društva 4. januarja. Po reviziji knjig je odbor sklenil, da se izroči preostala vsota \$72 blagajni društva 52.

Omenjeno vsoto je izročil društvu 52 blagajnik Andrej Kržišnik. On je bil dober in pošten blagajnik in mu torej na tem mestu izrekamo iskreno priznanje za njegovo delo.

Poročati tudi moram, da smo izgubili pionirja naše jednote Joeva Senica (c. 1810), Rojen je bil 16. marca leta 1866 v Prevorjah, pošta Pilštajn na Spodnjem Štajerskem. Pristopil je k društvu zveza št. 36 v Willocku, Pa., pred 36 leti, kjer je takrat živel. Od jednote je ves ta čas prejel le \$72 bolniške podpore. Umrl je 12. januarja nagle smrti v starosti 76 let. Zapušča ženo iste starosti in tri hčere — Mary, Julio in Celio.

Njegova zemeljska pot je bila trnjeva. Bil je težak boj za skromno eksistenco. Dela je primanjkovalo še za mlade, kaj pa še za ljudi v taki starosti kot je bil pokojni Joe. Imel je tudi več sinov, a mu jih je pobrala smrt. Dva sta umrla še predno sta bila sposobna za delo, eden pa je že delal na železnici, toda mu ga je pred 27 leti ubil na veliko soboto zvečer neznan avtomobilist. O zločinu se še danes ne ve, kdo je bil.

S pokojnim Joevom sva bila večkrat skupaj in debatirala o enotnih problemih. Večkrat me je vprašal, kaj mislim, ali bodo kaj ukrenili za stare člane, ker je težko plačeval assement. A sedaj je rešen zemeljskega trpljenja in skrbi. Odšel je v kraj, kjer tega ni. Z njim je že izgubila dobrega moža, hčere skrbnega očeta, društvo svojega društvenika in jednota člana, pa tudi Prosveta dolgoletnega naročnika.

Ohranimo torej blagemu pokojniku svital spomin. Njegovi družini naše globoko sožalje!

John Dolinar.

Priporočilo

Bellingham, Wash.—"Zora puca bit če dana!" se tolaži Hrvat v upanju na boljše čase. Se pred kratkim časom skrajno reakcionarni magazin Liberty, ki je zvrčal vse gorje na "rdečkarje," je v zadnji številki prinesel članek, ki je zelo pomenljiv za vse narode in kateri je sprejemljiv vsem napredno mislečim ljudem.

Ta članek se tiče takozvane "atlantike deklaracije" Churchila-Roosevelta, ki je vsem znana. Naslov članka je: "If I Would Have My Way," ki ga je spisal voditelj angleškega delavstva Ernest Bewin. Članek se bavi s surovinami v področju svetovne trgovine.

Jaz mislim, da je v prvi vrsti živeti tista surovina — pšenica in drugo — s katero bi se morali baviti. Sprejeti bi bilo treba odloč, da nobena važna surovina ne sme biti predprava špekulantov. Upostaviti bi morali mednarodno organizacijo in kontrolo za razdeljevanje surovin. Ako bi bilo po mojem; bi se organizirala mednarodna organizacija, ki bi bazirala na enakih principih kot bazira mednarodna pošta. Tej kontroli bi se vrnil pšenico in razne druge surovine, kavčuk, olje, premog, rane rude in sploh vse take surovine, za katere je mednarodna potreba. Vse to bi bilo izvirno špekulaciji in privatnim monopolom, kakor tudi monopolom posameznih držav, in določene bi morale biti cene za vse enake, kakor so na primer poštne znamke.

Od teh dobrin je odvisen življenjski standard vseh narodov, kakor tudi mir in stabilnost svetovnega gospodarstva. Priprčan sem, ako bi bili podvzeti taki koraki, bi bil s tem odvignjen eden glavnih vzrokov mednarodnih konfliktov. To bi nikomur ne škodovalo, marveč bi imeli koristi od take preuredbe vsi narodi. Produciralo naj bi se na znanstveni način. Gospodarski izvedenci — ne pa zakulisi in spletkarski politiki ali brezvestni profitarji! — naj bi osnovali način poštenega razdeljevanja in uporabe teh dobrin na principu enakopravnosti vseh narodov.

Z ozirom deklaracije, glede prostega dostopa do surovin, ne znači to samo prost dostop, marveč bi se moral sprejeti tudi sistem poštenega razdeljevanja, po katerem bi lahko prišlo vse človeštvo do teh dobrin, ki so življenjske važnosti za vse industrijske narode.

V omenjenem magazinu je pojasnjeno, da je Bewinovo članek ponatis iz knjige "From the Balance Sheet of the Future." Jaz mislim, da bi ne bilo napaka, če bi ga v prevodu ponatisili v Prosveti. Čudim se le, da ga je objavila ta publikacija (Liberty, 24. jan.), ker je skrajno — "rdečkarski". Včasih sem kupil ta magazin, a mi ni bil všeč, zdaj pa vidim, da se je precej "poboljšal". Mogoče je zdaj v drugih rokah. Well, saj je treba, da masa tudi kaj koristnega čita.

George Gornik.

Pomladanski koncert Zarje

Cleveland.—Ker se nahajamo v resnih časih, moramo gledati, da obdržimo vsaj to, kar smo s trudom zgradili v tolikih letih. In to je naša kultura, ker brez kulture ni pravega življenja. Pevski zbor Zarja deluje na tem polju že 25 let in skrbi, da naš pesem ne izumre.

Se ni dolgo, ko smo opravili z enim koncertom, pa se nam obeta že drugi. To bo naš pomladanski koncert, ki ga prireditelj Zarja v nedeljo, 1. marca, v auditoriju Slovenskega narodnega doma na St. Clairju, pričel ob 6. zvečer. Vzrok, da smo se odločili za ta čas, je, ker veliko ljudi dela tudi ob nedeljah, tako pa bodo imeli priliko, da se udeležijo zvečer.

Zarja se pod vodstvom pevovalke J. Krabca pridno pripravlja, da napravi tudi ta koncert zanimiv, kot so bili dosedanja. V načrtu imamo spet nekaj novih pesmi, kakor tudi izveleč pesmi iz opere "Gorenjski slavček". Poleg tega bo podan spe-

(Dalje na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 27. januarja 1922)

Domače vesti. V Roslynu, Wash., je bil pri delu v rovu ubit rojak Fr. Razem.

Delavske vesti. Stavka rudarjev v Kansasu se je obnovila. Lastniki rogov nočejo sprejeti rudarjev nazaj na delo po starih pogojih.

Inozemstvo. Francija se je vedno kuja glede genovskeference.

Sovjetska Rusija. Polodaj ruskim gladovnim pokrajina obrabna na bolje.

Električna centrala pri Jeru Grand Coulee ob reki Columbij.

Lewis združuje delavce—zakaj?

Zadnji teden je buknila vest, da je John Lewis ponudil roko miru in sprave Williamu Greenu, predsedniku Ameriške delavske federacije, iz razloga, da bo "organizirano ameriško delavstvo v enotni fronti v tej krizi vojne."

Lewis je pisal Greenu, da predlaga takojšnjo akcijo za združitev CIO in ADF kot član odbora svoje organizacije za združitvena pogajanja. Green je brez odloga odgovoril, da je enak odbor ADF pripravljen vsak čas na pogajanja za združenje. V enakem smislu je Lewis pisal tudi Philipu Murrayju, predsedniku CIO, kateri pa je drugače odgovoril Lewisu kot Green, namreč z jeznim očitkom, da je Lewis šel preko eksekutive CIO in na svojo pest ponudil spravo ADF. To pa ne gre.

Medtem so listi poročali, da je bil Lewis že več tednov v tajni zvezi z nekaterimi voditelji ADF, posebno z reakcionarnim Hutchinsonom, in na ta način je že uredil ves načrt združitve in bodočega vodstva velike združene organizacije, kateri je dal ime "American Congress of Labor." Na temelju teh poročil se Green umakne v privatno življenje z dosmrtno letno plačo, katero zdaj prejema, predsednik združene unije pa postane sedanji tajnik ADF, Meany, dočim bo Murray tajnik.

Kakor pa danes kaže, ni Murray nič vedel o teh načrtih, na drugi strani pa Green odločno zanika, da je on kdaj pristal na pogoje, o katerih poročajo časopisi.

Zadeva je torej v tem trenutku zelo zmešana in še ne kaže, da je res kaj konkretnega na dnevnem redu. Murrayjev odpor proti Lewisu bi pričal, da sta ta dva moža že precej časa v sporu, na drugi strani bi se pa Green približal svojemu nekdanjemu prijatelju Lewisu. Resni opazovalci, ki dobro poznajo vodilne osebnosti obeh organizacij, hipno ne vedo, kaj naj vse to pomeni. Da je John Lewis star lisjak, ki se ne bo nikdar iznebil svojega lisjastva, ker mu je v naturi, o tem ni dvoma, da pa tudi Green ni noben angelček, je dobro znano.

Resni poznavalci obeh pravijo, da je Lewisu toliko za enotno fronto delavcev, kolikor mu je za lanskega, Greena pa imajo za starega hinavca, ki rad brenka na kitaro demokracije, v resnici pa ščiti stare kruke in raketirje v Ameriški delavski federaciji—kakor je Lewis ščitil in morda še danes ščiti komunistične vrtače in razgrajace v unijah CIO. Kadar koli Greenovi pristaši očita jo Lewisu komunistično sopotništvo in apizarstvo, jim Lewisovi pristaši vržejo šilo za ognjilo: raketirstvo—in tako so na obeh straneh zaklani.

Ampak Lewis je bolj prefrigan in rad se obrača po vetru, kadar mu gre za prestiž, to je za vodstvo in bossstvo. On hoče biti delavski boss, pa naj pride kar hoče. Rudarjem je pridobil boljše plače "by hook or crook" in rudarji ga radi imajo že četrto stoletja za svojega bossa. Ko ni mogel do leta 1935 na noben način priti za prezidenta ADF, je začel kampanjo za industrijski unionizem in odtrgal je milijon delavcev od federacije za svojo novo organizacijo CIO. Ali je Lewisu osebno kaj za industrijsko formo unije? Prav nič, ampak ta forma je boljše in prikladnejša za industrijsko delavstvo in uspel je. V šestih letih je nova Lewisova unija potegnala pet milijonov delavcev v svoje vrste. Lewis je pretkano izkoristil čas, razmere in sredstva in dosegel je več kot kateri drugi delavski voditelj pred njim v Ameriki.

Danes so špet nove razmere, ki zahtevajo novo taktiko. Vojna je in po vojni se obetajo velike izpremembe. Danes je tendenca za slogom enotnost. Mar Lewisu ne diši, da bodo združene delavske unije, ki bi štele deset milijonov članov—in med vojno se to število s pridruženjem železničarskih bratovčin in novim članstvom na splošno lahko poveča na 15 milijonov—ogromna sila, katere bo učinkovala na politiko in gospodarstvo Amerike kot nobena druga? In zakaj ne bi bil on na čelu ali vsaj za tronom te sile?

Medtem pa je Lewis opazil nekaj drugega. Saj ima dobre oči in ušesa. Ustanova Gallup Poll je pred kratkim objavila rezultat glasovanja članov CIO in ADF glede združitve. Rezultat kaže, da je čez 70 odstotkov članov obeh delavskih organizacij za združenje v eno samo unijo. Ne glede na to, kaj pravijo in hočejo voditelji, organizirani delavci Združenih držav so za združenje in enotno fronto.

Zakaj ne bi John izkoristil tega razpoloženja delavcev v tem ugodnem momentu, karšen je danes? Lewis je vedno pazil na takšne momente in jih izkoristil, kolikor je pač bilo mogoče—ali naj danes izpusti največji zgodovinski moment, da pojde mimo brez njega? Nihče, kdor pozna Johna in njegovo taktiko, ne bo prikal.

Lewis je udeležil industrijski unionizem v pravem momentu zato, ker mu je prinesel čast in moč. Kljub temu je industrijski unionizem dober in potreben, bodočnost unionizma je v tej formi. Združenje vseh delavskih unij v Ameriki je tudi dobra in potrebna za delavce—in če Lewis udeleži to združenje, bo imel zasluge kot noben drugi delavski vodja ne glede na to, kakšen falot je po značaju. Njegova strategija je, da vedno jezdi na popularnem valu.

Lewis je častihlepen in tiraničen človek. Prav tako je glavni afriški divjak, ki zna ujeti leva v past. Ker zna, ga imajo divjaki radi in z veseljem mu prepuste glavkarstvo. In če zahteva za plačilo petdeset debelih žensk, mu divjaki radi plačajo petdeset debelih žensk—samo zato, da ostane glavlar in da ujame v past še več nevarnih levov.

Takšna je človeška natura v razmerah, kakršne so.

ODPLAVLJENCI

IVAN JONTEZ

(Nadaljevanje.)

"V bolnišnici, moj dragi," se je prijazno nasmejala bolničarka ter ga vprašala, ali ima kako željo. Da, Jakob je bil žejen. Bolničarka mu je nastavila na usta kozarec vode, ki jo je Jakob hlastno spil. Nato je hotela vedeti, če ga hudo boli.

"Ne posebno," je rahlo odkimal Jakob, "samo v desni roki in v desnih rebrih čutim bolečino in v glavi mi šumi..."

Bolničarka je prikimala. Pocenji je prišel skozi. Kost v roki in nekaj reber nalomljenih, pa glava potolčena... marsikdo bi bil zadovoljen, ako ne bi odnesel iz take nesreče hujših poškodb...

Potem je stresla v kozarec neki prašek ter pijačo ponudila Jakobu, ki jo je voljno spil. Kmalu nato ga je objel spanec.

Sredi popoldneva je v pol anu zaslišal rahlo trepetajoč ženski glas, ki je polvedoval v angleškem jeziku:

"Ali se ni še zavedel?"

"Da, Miss... pred dvema urama. Pa sem mu dala uspavalni prašek in je zaspal."

"Ali je hudo poškodovan?"

"Lahko bi bilo mnogo hujše, Miss... Roka v laktu in dvoje ali troje reber nalomljenih in nekaj kožnih vrtin na glavi... Je Miss njegova sestra?"

Ona druga je nekaj časa molčala. Nato je tiho rekla:

"Da... Hvala..."

Vrata so se odprla in zaprla, toda Jakob je instinktivno čutil, da je nekdo ostal v sobi. Odprl je oči.

Ob vznožju njegove postelje je stala vitka, stasita plavalica mladenka razvelega, jabolkovemu cvetu podobnega svežega obraza in velikih plavih oči, ki so se zaskrbnjeno upirale vanj. Ko je videla, da je Jakob zbujen, se je sklonila nadenj ter ga rahlo vprašala:

"Ali vas hudo boli?"

Jakob jo je začudeno gledal. "Kdo ste vi?"

"Moj avto vas je podrli..." je preprosto izjavila mladenka ter zardela. "Prehitro sem vozila — petdeset milj! Vi pa ste hoteli čez cesto in ko sem vas opazila, je bilo že prekasno... Pritisnila sem na zavore, toda predno se je avto ustavil, vas je že vrgl ob tla... Tako sem se ustrašila! Bala sem se, da sem vas ubila..."

Mladenka ga je začudeno pogledala. "Kako? Ah da... slabo sem vozila, neprevidno... Tako nesrečna sem zavoljo tega... Ali hudo trpite?"

Jakob je komaj vidno odkimal z obvezano glavo. "Ni sile..."

Potem je začela lepa neznanka zmedeno zagotavljati Jakobu, naj ga nikar ne skrbje zdravniški stroški. Ona bo plačala, denar ima... In naj nikar ne kliče advokata... sama se bosta pogovorila glede odškodnine, da bo zadovoljen...

Jakob jo je debelo pogledal. "Kakšna odškodnina naj bi mi šla? In zakaj?" Bolnik se je sarkastično nasmejal. "Zato, ker ste me samo pobili... namesto da bi me bili pošteno ubili..."

Hotel je reči še nekaj, a suh kašelj mu je vzel besedo.

Mladenka ga je začudeno pogledala. "Ne razumem vas..."

"Verjamem..." je prikimal Jakob in njegov obraz se je začel mračiti. "Mladi, življenja prekipeljo ljudje ne razumejo — razvalin..."

Mlada neznanka je pozorno pogledala Jakobu v obraz in videlo se ji je na obrazu, da se je vzbudilo v nji resno zanimanje zanj.

"Tako čudno govorite," je počasi izrekla svojo misel, "kakor kak obupanec..."

"Čelo vi to vidite!" je trpko vzkljnil Jakob ter pridružen obžaloval: "Zakaj ste rabili zavore, lepa Miss?... Vi bi me bili lahko rešili vsega in za vedno... pa niste hoteli!"

Struna brezupnosti in žalosti je tako močno zvenela v njegovem glasu, da je mlado neznanko presunilo ter ji izvalilo roso v oči.

Jakob pa je nenadoma spremenil svoje obnašanje. Obraz se mu je spajal od obupa, levica mu je šinila izpod odeje in prsti so zagrabil obvezo na glavi, da jih odtrga.

"Saj, saj me razumete!" je zahropel. "Jaz nočem živeti! Nočem!"

Mladenka je skočila k njemu ter ga prijetla za roko.

"Ne tako... prosim! Škodovalo vam bo! Izpustite!"

Skozi obveze je vdarila kri. Jakob je krčevito grabil obveze, da jih odtrga. Neznanka pa ga je krepko stisnila za roko ter ga prisilila, da je popustil. Potem mu je s silo porinila roko pod odejo, se vsedla poleg njega na posteljo ter mu tiščala levico pod odejo.

"Saj vendar niste znoreli!" je razburjeno govorila. "Bože, kako ste močni in v svojem razburjenju! Le kaj vas je tako zbudilo?... O, zdi se mi, da razumem... Ne vem, kako vas boli pri duši in kaj, ampak taki vzlici vsemu, kar vas peče, ne smete biti! Saj ste vendar mož!"

Moja prijateljica Louise je šibka ženska, a ko ji je lani zrakoplovna nesreča ugrabila moža, ki ga je ljubila z vso močjo svoje mlade duše, je pokazala tako čudovito hrabrost, da smo se morali čuditi, svojo nesrečo je prenašala kot pravi mož!... In vi ste vendar mož!..."

Jakob se je pomiril. Tudi ga je postalo sram. "Oprostite..." je zamrmral v zadregi. "Težko mi je bilo, pa se nisem mogel več brzdati... Če bi vi vedeli, kako me boli..."

Mladenka je razumevala prikimala. Zdelo se je, da njene lepe plave oči nemo vprašujejo, kakšno gorje ga teži.

In Jakob ji je odprl svojo dušo ter se ji izpovedal...

Ko je končal, je mladenka sočutno prikimala: "Skozi težke preizkušnje ste morali iti in malo, da vas ni zlomilo... Toda zdaj vam je lažje, kajne? Vem, čim najde človek nekoga, ki je pripravljen pročitati mu roko v pomoč in sprejeti vase del bolečih skrivnosti, mu precej odleže..."

Potem je hotel Jakob vedeti, kdo je neznana mladenka. Zvedel je, Jennie Parker ji je bilo ime. Stanovala je v lepi vili ob jezeru, tam, kjer imajo svoje hiše bogataši. Njen oče je bil premožen človek, solastnik več dobičkonosnih podjetij.

Ko mu je to povedala, se je Jakob vidno ohladil napram nji. Ona je to opazila. Pa se je dejala, kakor da nič ne vidi. Samo smehljala se je.

Jakob pa jo je že bolj hladno vprašal, kaj počne, s čem se bavi. Povedala mu je, da je silkarica. "Seveda ne še umetnica, toda upam, da nekoč bom tudi to," se je smehljala skromno.

In Jakob se je takoj zopet ogrel zanj, saj je kot umetnica vendar spadala v njegov krog, pa čeprav je bogataševa hči, si je mislil.

Dan se je že nagibal v večer, ko se je Jennie poslovila od Jakoba z obljubo, da ga bo drugi dan zopet obiskala.

(Dalje prihodnjic.)

SOMETHING ALL CAN DO

nil bi oči, melanholičen pogled bi poslal kamorkoli... Ne; izprva je trepetalo, tiho in mučno, brez misli in brez besed, pa se je pleglo, in zdaj molči. Samo velika puščoba se je razprostirala: vse ravno, sam pesek brez zelenicah oaz, in dolgočasen, enakomeren veter, težak od vročine, gluh in nem. To je stud...

Danes sem bil pri Malvi. Hodnik do njenih vrat se obrača v ostem kotu; čisto v drugem koncu je veliko obokano okno, ki se odpira na vrt, tukaj pa leži rahel polmrak, in hladno je, in starinske kamenite plošče se zgovorno pripravajo s korakom. Nehote, iz navade, ki bi ji rekel, da je zelo smešna in otročja, sem napravil vse po starem, vse kakor nekdanje dni.

Na desni strani ogromnih steklenih vrat—takšna so bila gotovo že pred sto leti—je starinski ročaj zvonca; potegnil sem. Nato sem se umaknil v mrak, ki je gostejši v kotu; Malvina dekla ima strašen nos, zabavno ga je videti, kadar se prikaže za šipo. Prišla je Polona, pokazala je skozi ogromno in čisto temno predsobo, ne da bi kaj rekla, prav kakor dan za dnevom odkar se poznamo. Starega ni bilo doma; on je vedno za kupčijo, ali pa sedi v gostilni ter pije in modruje.

V salonu je bilo danes še bolj resnobno in svečano kakor sicer. Neznosen je tak občutek; posetiš človeka, vrata se ti odpro, pa misliš, da si stopil v cerkev. Skoro bi zazehal in bi se pokrižal: takšni so vsi ti saloni trgovcev in obrtnikov.

Na veliki steni visi nadvojvoda Ivan; vanj se zagledam vsakikrat, če moram čakati na ljudi.

V sosednji sobi so se začeli ženski koraki, drobni, lahni in begajoči. Poznam jih, moje misli so kar namah dodale to in ono; zagledale so Malvo, neopravljeno, kako hiti in zapenja, tu gumb, tam buciko, kako popravlja z ozkimi rokami in kako nazadnje še z enim pogledom vprašuje ogledalo, če je dovolj. Tako sem jo opazoval v svoji domišljiji; bal sem se medtem razbirati vzroke in namene, ki so me bili privledli. Napeta zavest bližajoče se odločitve je brnela v duši kakor struna s krivim glasom. Še preden je prišla, je stala pred menoj; zares se ne spominjam, kdaj je odprla vrata.

Štirinajst dni me ni bilo. Iskala me je dekla in potem ona sama; jaz sem hodil kdovekod. Sedem pisem mi je pisala; še danes jih nisem odprl. Zdaj je vzkriknila kakor vesel otrok in se me je oklenila; s smehom, s solzami, s poljubi in z vsem, česar ne sme manjkati v enakih slučajih.

Dišala je po drugem parfumu. Pred štirinajstimi dnevi je imela še prejšnjega, z groznim eksotičnim imenom, za vse enega, za obleko, za polt, za lase in za lični prah. Malva je snažna in umna ženska; ona ve, da so najlepše rože lala, če je šopek zvezan po kmetski.

Moje misli so tistikrat obstale. Kakor se mi dogaja neredoma, brččas znamenje napredujoče topoumnosti!—zagledal sem se. Pogled je legel preko njene rame po vitki, visoki postavi v temnomodri reformni obleki; spustil se je po hrbtu, ne namenoma, temveč kar tako: včasih se zagledam v krtačo ali v ključavnico. Tako je ostal, kakor miren plašč, in ni mogel nikamor.

Takrat—čez minute—je Malva nenadoma odstopila; samo roke so mi obležale na ramah. Široka rokava sta zdrljila do komolcev. Krasno polt ima. In kakor da je zrastle; njeno lice se je dvignilo, oči so izpregovorile. Lepa je Malva, z rdečimi ustnicami, plavalica kakor zgodnji dan.

"Zakaj te ni bilo, čuj?"

Ona vprašuje tako čudno, mehko, čisto tiho,—in vendar ji skorajda moraš povedati, kar hoče. Ali meni je bilo tisto vprašanje zoprno in neznanost: še v takšnih rečeh ji dajaj odgovor, ko prihajaš z drugimi nameni! Obrnil sem se, vrgl sem se v naslanjač; naenkrat mi je bilo, kakor da bi čutil v temnordeči barvi foteljev, namiznika in zastorov veliko nesramnost.

"Pustiva to!" sem dejal naglo in z odurnim, hripavim glasom. "Opravki, služba, skrbil. Brččas je važnejše, zakaj prihajam, ne go zakaj nisem prišel..."

Malvin pogled je bil neveren in ves osupel. Prebledela je bila; tako je stala pred menoj, roke sklenjene na krilu.

"Že davno si tako čuden... Ali ne pomisliš, kako trpim?"

"Trpi! Vsi trpe..."

Moja nasmeš je bil tako grd, da mi je žal še zdaj, ko se ga spominjam. Malva pa je bila naenkrat vsa v solzah. Zakrila si je obraz; nato je spustila roke in me je pogledala: vse črte so bile spačene, ustnice so obupno trepetale. Preden sem ji mogel ubraniti, je ležala na kolenih, z glavo v mojem naročju, in je ihtela kakor preplašeno dete.

"Kaj ti je, Rikard? Za Boga, —kaj je krivo, da si ves tuj? Ali je še kaj na svetu, da bi se ti smililo? Meni je težko,—hudo,—že dolgo časa... Vse te mesece poslušam svoje misli in skrbi... Ampak nikoli si nisem upala, da bi te vprašala: saj niti ne vem,

kako naj vprašam! Nekaj je bilo med naju; to čutiš tudi ti. Ali veš, kaj je?... Da ne?—Zakaj?"

Začel sem jo tolažiti, pa nismo prišli do besede.

(Dalje prihodnjic.)

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in posebno list Prosveta za koroške ter potrebne agitacije svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor ne za propagando drugih političnih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno glasilo. Torej agitatorični del in naznanila drugih podporne organizacij in njih društev ne se pošiljajo listu Prosveta.

SI ŽELITE DOBRO KNJIGO ZA MAL DENAR?

Naročite si

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

ZA LETO 1942

224 strani • Fina vezba

Vsebuje 50 raznih spisov in povesti in nad 50 slik in ilustracij

NAROČITE SI GA SE DANES!

CENA \$1.00

S POŠTINO VRED

Naročila sprejema

PROLETAREC

2301 SO. LAWDALE AVENUE - CHICAGO, ILLINOIS

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, čepanke, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, angleškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. D. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vođstvo tiskarne.—Cene smodne, umijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-58 S. LAWDALE AVENUE - CHICAGO, ILLINOIS
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in priloženo eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k oni naročnini. List Prosveta stane na vse enako, za člana ali nečlana \$6.00 na eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri anketah \$1.25 na teden, se jim to priložje k naročnini. Torej sedaj ni varstva. reči da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je v resni lastina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojanilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnine.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrul. države in Kanado	50.00	Za Cicezo in Chicago	je	57.50
1 tednik in	4.80	1 tednik in		4.80
2 tednika in	3.80	2 tednika in		3.80
3 tednike in	2.40	3 tednike in		2.40
4 tednike in	1.20	4 tednike in		1.20
5 tednikov in	nđ	5 tednikov in		1.20

Za Evropo je 50.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v planu in si naročite Prosveto, list, ki je vaše lastnina

PROSVETA, SNPJ.
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1) Ime _____ Čl. društva št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledenč članov moje družine:

2) _____ Čl. društva št. _____

3) _____ Čl. društva št. _____

4) _____ Čl. društva št. _____

5) _____ Čl. društva št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

Obsojenci

Vladimir Levstik

RIKARD MALLOPROU

(Nadaljevanje.)

"Lopov!" sem mu siknil v obraz. Doktor Timljan je razkrenil usta in je izbulil oči; toda vrata so se zaprla s treskom, jaz sem bil že na hodniku. Podrl sem dve dečki, preskočil stopnice in planil na cesto. Zdaj sedim doma in premišljam, ali se naj še kdaj pokazem med ljudmi.

To pa vidim, kako malo so zanesljivi naši čuti. Samo nekaj drobnega se premakne v ravnotežju duše—in že nas varajo, že so zgolj živa, trdovratna, v vseh naših žilah in mišicah vtelesena laž. Prav zato se ne morem prepričati o resnici: čutila jo ta je, ostaja mi le še logika in takorekoc filozofski način mišljenja.

Ah, ta logika je prekrasna stvar: vse drugo je ničeva ukan, vse drugo zgolj puhel vider; ona sama je krajica, le misel je oblast, a čustva so sužnji, ki blazne, če jih z bičem ne gonil pod jarem. Modrosti in globokomiselnosti nam pošlji, o Gospod! Samo to pazi, da je ne bo še kdo drugi zlorabil, kakor sem jo jaz, ko sem se pred tedni z isto logiko prepričeval o laži, ki je danes ovržena in podrita.

VI.

Da bi že zašlo solnce! Stenilo bi se, zliše bi se prijazne senčje in bi razgrnilo pozabljenje; kajti dolgočas mi je. Če se ne bi dalo drugače—makar bi se razgovarjal s krivim Timljanom, kakor se mi je pretekli petek prikazal v ogledalu. Njegove solze so tekale po mojih licih; čudna reč... Saj zdaj je vendar že preveč vsega hudega: pol ure pred koncem! Solze... Moj Bog, navadni ljudje imajo take neokusnosti za vsakdanje, za brezpomembnejše slučaje. Jaz bom stisnil pest, če se mi posreči; ali če se ne? To je pribito in očitno, da kaže obrniti krmilo. Samo kam? Le eden je breg: kjer ni prostora za novele in tragedije; ampak če je kaj bojazni v mojih mislih, potem je ta, da ne bi storil prenačljeno in po neumnem, kar moram storiti.

Moram? Kako bi moral? V tem trenutku se mi vidi: vseeno je! Kaj zato, če zdrči plaz do dna doline? Kaj zato, če ga ustavim, kjer je zdaj? Veliko zlih reči je prišlo te čase, in ko obračam svoje liste, berem, kar stoji zapisano in neutajeno: da jih nisem prenašal smehljaje. Ali zdaj sem top: zdaj se oglašajo trenotki—ne vedno, včasih samo—toda prepogosto, ko me kuje usoda z najtežjimi udarci: jaz ne zvenim. Ni odmeva, ni kletve, ni tožbe, ni glasu. To je tam,

kjer je nekdanj odklikala duša.

Kdor bere mnogo in lepih romanov, ali tisti, ki rad in s pazljivim srcem poseda v gledališču, bi si mislil, da mora slediti dogodkom, podobnim današnjemu, strašno razpoloženje, obup, patetične geste bolesti in žalosti, ki ji je pretesno v eni sami duši. Ni tega!

Vsaj ustnice bi si razgrizel: to se vendar sme zahtevati od vsakogar, samo da le količkaj čutečega srca. Vsaj vzdihnil bi; obr-

ni bi oči, melanholičen pogled bi poslal kamorkoli... Ne; izprva je trepetalo, tiho in mučno, brez misli in brez besed, pa se je pleglo, in zdaj molči. Samo velika puščoba se je razprostirala: vse ravno, sam pesek brez zelenicah oaz, in dolgočasen, enakomeren veter, težak od vročine, gluh in nem. To je stud...

Danes sem bil pri Malvi. Hodnik do njenih vrat se obrača v ostem kotu; čisto v drugem koncu je veliko obokano okno, ki se odpira na vrt, tukaj pa leži rahel polmrak, in hladno je, in starinske kamenite plošče se zgovorno pripravajo s korakom. Nehote, iz navade, ki bi ji rekel, da je zelo smešna in otročja, sem napravil vse po starem, vse kakor nekdanje dni.

Na desni strani ogromnih steklenih vrat—takšna so bila gotovo že pred sto leti—je starinski ročaj zvonca; potegnil sem. Nato sem se umaknil v mrak, ki je gostejši v kotu; Malvina dekla ima strašen nos, zabavno ga je videti, kadar se prikaže za šipo. Prišla je Polona, pokazala je skozi ogromno in čisto temno predsobo, ne da bi kaj rekla, prav kakor dan za dnevom odkar se poznamo. Starega ni bilo doma; on je vedno za kupčijo, ali pa sedi v gostilni ter pije in modruje.

V salonu je bilo danes še bolj resnobno in svečano kakor sicer. Neznosen je tak občutek; posetiš človeka, vrata se ti odpro, pa misliš, da si stopil v cerkev. Skoro bi zazehal in bi se pokrižal: takšni so vsi ti saloni trgovcev in obrtnikov.

Na veliki steni visi nadvojvoda Ivan; vanj se zagledam vsakikrat, če moram čakati na ljudi.

V sosednji sobi so se začeli ženski koraki, drobni, lahni in begajoči. Poznam jih, moje misli so kar namah dodale to in ono; zagledale so Malvo, neopravljeno, kako hiti in zapenja, tu gumb, tam buciko, kako popravlja z ozkimi rokami in kako nazadnje še z enim pogledom vprašuje ogledalo, če je dovolj. Tako sem jo opazoval v svoji domišljiji; bal sem se medtem razbirati vzroke in namene, ki so me bili privledli. Napeta zavest bližajoče se odločitve je brnela v duši kakor struna s krivim glasom. Še preden je prišla, je stala pred menoj; zares se ne spominjam, kdaj je odprla vrata.

Štirinajst dni me ni bilo. Iskala me je dekla in potem ona sama; jaz sem hodil kdovekod. Sedem pisem mi je pisala; še danes jih nisem odprl. Zdaj je vzkriknila kakor vesel otrok in se me je oklenila; s smehom, s solzami, s poljubi in z vsem, česar ne sme manjkati v enakih slučajih.

Dišala je po drugem parfumu. Pred štirinajstimi dnevi je imela še prejšnjega, z groznim eksotičnim imenom, za vse enega, za obleko, za polt, za lase in za lični prah. Malva je snažna in umna ženska; ona ve, da so najlepše rože lala, če je šopek zvezan po kmetski.

Moje misli so tistikrat obstale. Kakor se mi dogaja neredoma, brččas znamenje napredujoče topoumnosti!—zagledal sem se. Pogled je legel preko njene rame po vitki, visoki postavi v temnomodri reformni obleki; spustil se je po hrbtu, ne namenoma, temveč kar tako: včasih se zagledam v krtačo ali v ključavnico. Tako je ostal, kakor miren plašč, in ni mogel nikamor.

Takrat—čez minute—je Malva nenadoma odstopila; samo roke so mi obležale na ramah. Široka rokava sta zdrljila do komolcev. Krasno polt ima. In kakor da je zrastle; njeno lice se je dvignilo, oči so izpregovorile. Lepa je Malva, z rdečimi ustnicami, plavalica kakor zgodnji dan.

"Zakaj te ni bilo, čuj?"

Ona vprašuje tako čudno, mehko, čisto tiho,—in vendar ji skorajda moraš povedati, kar hoče. Ali meni je bilo tisto vprašanje zoprno in neznanost: še v takšnih rečeh ji dajaj odgovor, ko prihajaš z drugimi nameni! Obrnil sem se, vrgl sem se v naslanjač; naenkrat mi je bilo, kakor da bi čutil v temnordeči barvi foteljev, namiznika in zastorov veliko nesramnost.

"Pustiva to!" sem dejal naglo in z odurnim, hripavim glasom. "Opravki, služba, skrbil. Brččas je važnejše, zakaj prihajam, ne go zakaj nisem prišel..."

Malvin pogled je bil neveren in ves osupel. Prebledela je bila; tako je stala pred menoj, roke sklenjene na krilu.

Grupa ameriških topničarjev v nekem kraju na obrobju Havajskih otokov.